

۳۲. تقویت جایگاه بسیج در مقابله با تهدیدات نرم

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۳.....	مقدمه.....
۶.....	گفتار اول - ابعاد و ویژگی‌های تهدیدات نرم علیه جمهوری اسلامی ایران.....
۷.....	الف) سیاسی.....
۸.....	ب) اقتصادی.....
۸.....	ج) فرهنگی.....
۹.....	گفتار دوم - نقش بسیج در مقابله با تهدیدهای نرم.....
۱۰.....	الف) کارکردهای بسیج در مقابله با تهدیدات نرم سیاسی.....
۱۴.....	ب) کارکردهای بسیج در مقابله با تهدیدات نرم اقتصادی.....
۱۶.....	ج) کارکردهای بسیج در مقابله با تهدیدات نرم فرهنگی.....
۲۰.....	گفتار سوم - چالش‌های فراروی بسیج.....
۲۶.....	جمع‌بندی.....
۲۸.....	منابع و مأخذ.....

۳۲. تقویت جایگاه بسیج در مقابله با تهدیدات نُرْم

چکیده

نقش بسیج در دوره کنونی نه تنها به اتمام نرسیده، بلکه نقش عمده‌تر و پیچیده‌تری پیش روی بسیج قرار گرفته است. در صحنه انقلاب و جنگ تحمیلی، میدان مبارزه مشخص و دشمن معلوم بود، اما در وضعیت کنونی تشخیص دشمن نیازمند هوشمندی، مطالعات وسیع و همه‌جانبه، تفکرات عمیق و شناختی دقیق است تا بسیج بتواند رسالت سنگین دفاع از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی را به انجام برساند. در وضعیت کنونی باتوجه به پیچیدگی تهدیدات متوجه نظام و استراتژی دشمن مبنی بر به‌کارگیری ابزارهای نوین تکنولوژیک و پیاده‌سازی حملات خود با استفاده از قدرت نُرْم و جاذبه فرهنگی، رسالت بسیج بیش از پیش پیچیده و دشوار شده است. این امر از یک طرف مستلزم شناخت بسیج از تهدیدات جدید، ابزارهای مورد استفاده و تدبیر راهکارهای عملی برای خنثی‌سازی و مدیریت اقدامات دشمنان و از طرف دیگر مستلزم وجود بسترهای قانونی لازم برای نقش‌آفرینی بسیج است.

بسیج به‌عنوان نهادی مردمی که در بطن جامعه حضور دارد، از ظرفیت‌های بسیاری در مقابله با تهدیدات نُرْم برخوردار است. باتوجه به ابعاد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی تهدیدات نُرْم، بسیج می‌تواند کارویژه‌های زیر را برعهده بگیرد.

- تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی با

بسترسازی برای مشارکت مردم در جمع‌آوری اطلاعات، کنترل نامحسوس افراد مخل نظم و اغتشاشگران و بسترسازی حضور فعال نیروهای مردمی برای مقابله با اغتشاشات.

- تضعیف بسترهای بروز تهدیدات با تقویت وحدت ملی، تسهیل درک مشترک از ارزش‌ها و منافع ملی و سهم ارزش‌ها و منافع محلی در آن و تقویت مشارکت عمومی در عرصه‌های مختلف سیاسی و فرهنگی.

- جایگزین کردن و ارزش دادن به فرهنگ «مصرف بهتر» به جای «مصرف بیشتر» با تقویت انگیزه‌های دینی و معنوی اقشار جامعه به‌عنوان مهمترین عامل کنترلی افراد و ارائه الگوهای صحیح مصرف.

- تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی.

- نقد جدی علمی نسبت به بنیان‌های فکری ارائه شده توسط غرب به‌ویژه در حوزه اقتصادی و فرهنگی و ارائه الگویی متناسب با بافت و ارزش‌های دینی حاکم بر جامعه.

- تدوین راهبرد تأسیس نهادهای مدنی با هدف بسترسازی فعالیت و مشارکت سالم جوانان در فعالیتهای مدنی.

- کمک به عمق‌بخشی انقلاب اسلامی و تعمیق ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب در جامعه.

- گسترش و تقویت فرهنگ بسیجی در نیروهای نظامی و امنیتی.

- حضور فعال و هوشمندانه نیروهای بسیجی در فضای مجازی.

- تقویت تعامل با رسانه‌ها و بهره‌گیری از قابلیت‌های آن در جهت گسترش و

تعمیق فرهنگ بسیجی و ارزش‌های انقلاب اسلامی.

تغییر بافت سیاسی - اجتماعی جوامع، تحولات تکنولوژیک و ظهور فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، کارایی و مطلوبیت قدرت سخت و تهدیدهای نظامی را در رویکرد تقابلی دولت‌ها کاهش داده است. به همین جهت در هزاره سوم که از آن به‌عنوان «عصر اطلاعات» یاد می‌شود، کاربرد قدرت نرم در استراتژی‌های امنیتی دولت‌ها برای کنترل یا تغییر رفتار بازیگران حریف اهمیت فزاینده‌ای یافته است. اهمیت قدرت نرم، ظهور تهدیدات نرم را در پی داشته که به‌لحاظ ماهوی و ابزارهای مورد استفاده متفاوت از تهدیدات سخت است.^۱

جمهوری اسلامی ایران به‌لحاظ وسعت سرزمینی، کیفیت نیروی انسانی، منابع طبیعی، موقعیت جغرافیایی، قابلیت‌های نظامی و برخورداری از فرهنگ غنی تبدیل به قدرتی بی‌نظیر شده که از نقشی مؤثر و غیرقابل انکار در معادلات منطقه‌ای و پویای جهان برخوردار است. به همین جهت، مهار قدرت فزاینده ایران و تلاش برای تغییر نظام سیاسی در اولویت سیاست خارجی دولت‌های غربی، به‌ویژه ایالات متحده قرار گرفته است. ناکارآمدی و عدم مطلوبیت رویکرد سخت‌افزاری برای مقابله با جمهوری اسلامی در طول سه دهه انقلاب موجب شده تا دشمنان نظام به این نتیجه برسند که تنها راه سرنگونی جمهوری اسلامی ایران، پیگیری مکانیسم‌های تهدید نرم و به‌کارگیری عملیات روانی با استفاده از سه راهبرد دکترین مهار، نبرد رسانه‌ای و

۱. نگاه کنید به:

- علی‌عبدالله خانی، رویکردها و طرح‌های آمریکایی درباره ایران، (تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، تهران، ۱۳۸۶، صص ۱۵-۲۷).

ساماندهی و پشتیبانی از نافرمانی مدنی است.^۱

برنامه پنجم توسعه به‌عنوان راهنمای مسیر توسعه و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و امنیتی کشور در پنج سال اول دهه چهارم انقلاب، ابعاد مختلف تهدیدات نرم و راهکارهای احتمالی برای مقابله با این تهدیدات را مورد توجه قرار داده است که عبارتند از:

- تقویت و تعامل مؤثر دستگاه‌های اطلاعاتی، انتظامی و قضایی و هماهنگی بین آنها برای تأمین اشراف اطلاعاتی و مقابله با هر نوع اخلاف در امنیت عمومی، اقتصادی و اجتماعی و مقابله با تهدیدهای نرم،

- تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمان‌های انقلاب اسلامی،

- اهتمام به حضور نیروهای مردمی در امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان،

- مبارزه همه‌جانبه با مواد مخدر و روانگردان و اهتمام به اجرای سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر،

- سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین و پیشگیری و کنترل ناهنجاری‌های عمومی ناشی از آن،

- استفاده از ابزارهای فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ها برای پیشگیری و مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی،

- توسعه نظام‌های پیشگیری از آسیب‌های فردی و اجتماعی،

۱. مهدی میرمحمدی و عبدالمحمود محمدیلرد، تهدید نرم علیه جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تیرماه ۱۳۸۶.

- تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی،

- جهت‌دهی جریان‌های سیاسی به پایبندی به ارزش‌های اسلامی - انقلابی، دفاع از منافع ملی، دشمن‌ستیزی، قانون‌پذیری و اصول اخلاقی،

- تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی،

- تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی،

- گسترش پدافند غیرعامل،

- زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی(ره) و برجسته کردن نقش آن به‌عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها،

مقابله با تهدیدات نرم مستلزم شناخت این تهدیدات و تدبیر راهکارهای عملی برای خنثی‌سازی و مدیریت اقدامات دشمنان است. بدیهی است که نهادهای امنیتی و انتظامی هر یک وظایف خاصی را در مقابله با تهدیدات نرم برعهده دارند که این امر در چارچوب سازمانی آنها به‌وضوح مشخص شده است. در این میان نهاد بسیج به دلیل فراگیری مردمی و حضور پیوسته در همه عرصه‌ها، می‌تواند کارویژه‌های مختلفی را با توجه به مقتضیات زمانی برعهده بگیرد. مقابله با تهدیدات نرم یکی از مهمترین عرصه‌هایی است که حضور بسیج و تلاش برای تقویت جایگاه آن می‌تواند نقش برجسته‌ای را در خنثی‌سازی طرح‌ها و برنامه‌های دشمن برای اجرای تهدیدات نرم بازی کند.

گفتار اول - ابعاد و ویژگی‌های تهدیدات نرم علیه جمهوری اسلامی ایران

تهدید نرم را می‌توان مجموعه اقداماتی دانست که موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری مورد قبول یک نظام سیاسی می‌شود. تهدید نرم نوعی سلطه کامل در ابعاد سه‌گانه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است که از طریق استحاله الگوهای رفتاری ملی در این حوزه‌ها و جایگزینی الگوهای نظام سلطه‌ای محقق می‌شود.^۱ مبنای بنیادین تهدید نرم، قدرت نرم^۲ است و قدرت نرم، قدرتی است که عامل آن می‌تواند بر اراده دیگران از طریق جلب نظر و متقاعد ساختن جهت پذیرش مطلبی بدون استفاده از زور و اجبار تأثیر بگذارد.^۳

هدف از پیگیری تهدید نرم در رویکرد مواجهه‌جویانه، متقاعدسازی، اقناع و در نهایت، تغییر رفتار طرف مقابل است. صاحب قدرت نرم با استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی مانند اینترنت، ماهواره‌ها، مطبوعات، امواج رادیویی و تلویزیونی به دنبال متقاعدسازی و تغییر نگرش رقیب، مخاطب و درواقع دشمن خود است. از مهمترین شاخص‌های تهدید نرم می‌توان به مواردی مانند تردید در مبانی و زیرساخت‌های فکری یک نظام سیاسی، بحران در ارزش‌ها و باورهای اساسی جامعه، بحران در الگوهای رفتاری جامعه و بحران‌های پنج‌گانه سیاسی (هویت، مقبولیت،

۱. محمودرضا گلشن‌پژوه، انقلاب مخملین، انقلاب لاله‌ای، نگاهی به تحولات اخیر در مناطق خاورمیانه و آسیای مرکزی، تحولات جهان، ش ۳۳، انتشارات ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۴، ص ۴۵.

2. Soft Power

3. Joseph TS. Nye, Soft Power: the Means to Success in World Politics, New York: Public Affairs, 2004, p.25.

مشارکت، نفوذ و توزیع) اشاره کرد.^۱ مهمترین ابعاد تهدید نُرَم علیه جمهوری اسلامی ایران عبارتند از:

الف) سیاسی

- ایجاد و تقویت شکاف بین مردم و رهبران،
- انگیزه‌زدایی و دلسرد کردن مردم برای حضور در عرصه‌های تعیین‌کننده کشور مانند انتخابات،
- تلاش برای تأثیرگذاری بر اراده و تصمیمات نخبگان و رهبران با ارباب و تطمیع،
- برانگیختن شکاف‌های قومی، نژادی، مذهبی با هدف ایجاد فضای روانی ناامنی در جامعه،
- سازماندهی گسترده و مستمر جنگ روانی - رسانه‌ای با محوریت پرونده هسته‌ای، حمله نظامی اسرائیل و آمریکا، ایجاد آشوب و ناامنی و تشدید چالش‌های منطقه‌ای مانند تغییر نام خلیج فارس،
- تلاش برای تحلیل مغرضانه از اوضاع داخلی و ایجاد فضای وحشت‌زا و موهوم از احتمال بروز تنش‌های داخلی، تبلیغات در مورد آغاز دوره بحران اقتصادی و مشکلات عظیم ناشی از آن،
- تقویت قدرت رسانه‌ای و تبلیغاتی گروه‌های اپوزیسیون خارج از کشور و حتی گروه‌های معارض،

۱. علی عبدالله‌خانی، رویکردها و طرح‌های آمریکایی درباره ایران، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۶، ص ۵۶.

- پیگیری پرونده هسته‌ای ایران و القای غیرصلح‌آمیز بودن این فناوری و تبلیغ این موضوع که ایرانی‌ها تلاش دارند بمب اتمی بسازند که چنین کاری نه تنها برای امنیت و ثبات منطقه و جهان خطرناک است، بلکه موجب تقویت جبهه تروریست‌ها و جریان بنیادگرایی افراطی در جهان خواهد شد.

ب) اقتصادی

- ایجاد نابسامانی اقتصادی از طریق ایجاد فضای حبابی تورم تصنعی در کشور،
- تقویت یأس و ناامیدی در بین مردم درخصوص شرایط اقتصادی کشور و نابسامان نشان دادن مسیر پیشرفت اقتصادی،
- ناکارآمد جلوه دادن دستگاه اداری و اجرایی دولت و تلاش برای القای وجود فساد اقتصادی فراگیر در دستگاه‌های اجرائی،
- ترویج فرهنگ اسراف و زیاده‌روی در استفاده از منابع و تلاش برای گسترش الگوهای مصرف و تغذیه غربی به‌ویژه در میان جوانان.

ج) فرهنگی

- ترویج و رشد اباحه‌گری، بی‌بندوباری اخلاقی و اصالت دادن به لذت‌جویی مادی،
- پایمال کردن روحیه حماسی، فرهنگ ایثار و شهادت‌طلبی،
- ترویج سکولاریسم، دمکراسی و ارزش‌های لیبرال دمکراسی غربی،
- سرمایه‌گذاری در رسانه‌های دیداری و شنیداری، سازمان‌های تبلیغاتی، خبری و کمپانی‌های فیلم‌سازی برای ارائه تصویری سیاه و خطرناک از جمهوری اسلامی ایران

برای افکار عمومی جهان که آخرین نمونه آن ساخت و پخش فیلم ضدایرانی ۳۰۰ بوده است،

- سوءاستفاده تبلیغاتی از اجرای طرح‌هایی چون طرح امنیت اجتماعی به‌عنوان محدودکننده آزادی، حقوق زنان و نقش آزادی‌های مدنی و اجتماعی،

- راه‌اندازی سایت‌های مستهجن با هدف استحاله فرهنگی و تهی‌سازی جوانان از اعتقادات و باورهای دینی.

گفتار دوم - نقش بسیج در مقابله با تهدیدهای نُرْم

راهبردهای دشمنان در تهدید نُرْم مبتنی بر ایجاد گسل‌های قومی و مذهبی، ایجاد یأس و ناامیدی، تخریب بنیان‌های فکری و اعتقادی مردم، سیاه‌نمایی و القای ناکارآمدی نظام دینی، القای حاکمیت دوگانه، تحریک نافرمانی مدنی و ترویج اندیشه‌های لیبرالی است. ماهیت تهدیدات نُرْم بیانگر آن است که مقابله با آن نیازمند راهبردی کلان و نقش‌آفرینی همه سازمان‌ها، به‌ویژه نهادهای مردمی مانند بسیج است. بسیج به‌عنوان نهادی مردمی که در بطن جامعه حضور دارد، از ظرفیت‌های بسیاری در مقابله با تهدیدات نُرْم برخوردار است. با توجه به ابعاد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی تهدیدات نُرْم، بسیج می‌تواند کارویژه‌های زیر را برعهده بگیرد.

الف) کارکردهای بسیج در مقابله با تهدیدات نُرْم سیاسی

۱. تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی

بدون شک امنیت در یک جامعه بدون مشارکت عمومی و حضور فعال مردم تأمین نمی‌شود. با توجه به تأکید برنامه پنجم توسعه بر تقویت حضور و مشارکت مردم و اطلاعات مردمی فراگیری مردمی بسیج امکان مشارکت مردم در مقابله با تهدیدات نُرْم و اقدامات تخریبی علیه نظام را فراهم می‌کند. این نقش می‌تواند به شیوه‌های زیر اعمال شود:

- مشارکت در جمع‌آوری اطلاعات و کنترل نامحسوس افراد محل نظم و اغتشاشگر،

- بسترسازی مشارکت مردم در قالب نیروهای خودجوش و مردمی در تأمین امنیت شهرها، گشت‌های شبانه در محلات،

- بسیج مردم در قالب گردان‌های عاشورا و ارائه آموزش‌های نظامی لازم به آنان به‌منظور بهره‌گیری در مواقع ضروری مانند بحران‌های داخلی و جنگ،

- بسترسازی حضور فعال نیروهای مردمی برای مقابله با اغتشاشات، درگیری‌ها که این امر امکان مدیریت نامحسوس ناآرامی‌ها و شناسایی سریع افراد محل امنیت را تقویت می‌کند.

۲. گسترش و تقویت پدافند غیرعامل

کاهش آسیب‌پذیری و افزایش پایداری کشور در مقابل تهدیدات که از آن به‌عنوان «پدافند غیرعامل» یاد می‌شود- با تأکید بر چهار عنصر دولت (زیرساخت‌های حیاتی مانند بهداشت و درمان، انرژی)، حکومت (نوع رابطه رهبری و مسئولان با مردم)، مردم

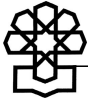

و بخش دفاع - راهبردی است که می‌تواند ضریب امنیت ملی کشور را در مقابل تهدیدات تقویت کند. در کنار این باتوجه به تأکید دشمن بر «عملیات روانی» برای ایجاد جو ارباب و وحشت در میان مردم و تفرقه‌افکنی و القای بدبینی در میان مسئولان و نخبگان، بسیج از طریق حضور در بطن مردم و جمع‌آوری لحظه‌ای و فوری اطلاعات می‌تواند در خنثی‌سازی توطئه‌ها و آگاه‌سازی مردم از شیطنت‌های دشمن نقش برجسته‌ای ایفا کند.^۱ بدیهی است که ماهیت مردمی بسیج و ظرفیت‌های بالقوه آن در بسیج مردمی، جمع‌آوری اطلاعات و دریافت سریع اخبار از بخش‌های مختلف جامعه، امکان برقراری ارتباط مؤثر و مستمر با لایه‌های مختلف جامعه این قابلیت را در اختیار بسیج قرار می‌دهد که در راهبرد پدافند غیرعامل برای خنثی‌سازی توطئه‌های دشمن نقش مؤثری را برعهده بگیرد. علاوه بر این، باتوجه به تأکید سند چشم‌انداز بیست‌ساله بر ایرانی امن، مستقل، مقتدر، با بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم، گستردگی و فراگیری بسیج در همه سطوح جامعه این امکان را می‌دهد تا این نهاد در بازدارندگی دشمن، ارتقای ضریب امنیتی کشور، تقویت امنیت داخلی، حفظ مستمر قدرت دفاعی جامعه و آمادگی رزمی مردم در برابر دشمن نقش بی‌بدیلی را ایفا کند.

۳. تضعیف بسترهای بروز تهدیدات با تقویت وحدت ملی

بدون شک، «وحدت ملی» پیش‌شرط ضروری دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، حضور مؤثر و مقتدرانه کشور در عرصه بین‌المللی، دستیابی به موقعیت قدرت برتر منطقه‌ای و کاهش آسیب‌پذیری جامعه در مقابل تهدیدات نُرَم است. وحدت

۱. شاخصه‌های براندازی نُرَم، گفتگو با مسعود جزایری (معاونت فرهنگی و تبلیغات دفاعی ستاد کل نیروهای مسلح)، در: www.ourpresident.ir/news/280html

ملی نه تنها در برابر آشفتگی‌های اجتماعی کارکرد پیشگیرانه و بازدارنده دارد، بلکه در مقابله با تهدیدهای فراروی امنیت ملی نیز کارساز است، به‌طوری‌که امروزه مردمی شدن فرایندهای دفاعی یا مشارکت مؤثر مردم در حوزه‌های دفاعی، یکی از اجزای قاطع راهبردهای دفاع ملی در قرن بیست‌ویکم است و قانون برنامه چهارم و پنجم توسعه و سند چشم‌انداز بیست‌ساله نیز به‌درستی، چنین ظرفیتی را پذیرا شده و مورد تأکید قرار داده‌اند. در شرایط کنونی کشور که سیاست‌های دشمن بر محور از بین بردن وفاق و اتحاد ملی در جامعه و ایجاد اختلاف و دودستگی به‌ویژه در میان مسئولان و نخبگان استوار شده است، بازتعریف مبانی و بسترهای شکل‌گیری و تعمیق هویت ملی مستحکم در پرتو وفاق و اتحاد ملی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. علاوه بر این برنامه پنجم توسعه، تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری از بروز گسست‌های قومی، هویتی و اجتماعی را مورد تأکید قرار داده است.

بسیج به دلیل برخورداری از ظرفیت‌های عظیم و حلقه واسط دولت و ملت در امور اجتماعی، می‌تواند بهترین نقش را در تحقق وحدت ملی و جلوگیری از فراهم شدن زمینه‌های بروز تهدیدات نُرَم سیاسی ایفا نماید که عبارتند از:

- برگزاری دوره‌های آموزشی با هدف ارتقای سطح آگاهی جوانان از تاریخ، فرهنگ و ارزش‌های بنیادین جامعه با هدف تقویت غرور ملی در میان جوانان،
- بررسی تفصیلی و علمی علقه‌های عاطفی و تاریخی اقوام مختلف ایرانی و سهم هر یک از آنها در فرهنگ و هویت ملی،
- تسهیل درک مشترک از ارزش‌ها و منافع ملی و سهم ارزش‌ها و منافع محلی در آن،
- تقویت مشارکت عمومی در عرصه‌های مختلف سیاسی و فرهنگی،

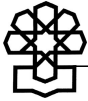
- نقش بسیج اساتید، دانشجویان و ادارات در تقویت بینش سیاسی جامعه و هدایت جهت‌گیری افکار عمومی در مسیر وحدت ملی.

۴. تقویت اعتماد عمومی به نظام جمهوری اسلامی

بسیج با ویژگی «فراگیری مردمی» و «حضور پیوسته» از ظرفیت‌های بالایی در گسترش روابط شبکه‌ای میان افراد جامعه، تقویت روحیه همکاری‌جویانه و القای اعتماد به نفس و روحیه خودباوری در میان اعضای جامعه برخوردار است. تأکید بسیج بر کار گروهی و امکان تبادل اطلاعات میان اعضای گروه از بروز رفتارهای فرصت‌طلبانه که محل اعتماد عمومی است، جلوگیری می‌کند. عمق نفوذ بسیج حتی در کوچکترین بخش جامعه مانند محلات و کوچه‌ها و فراهم‌سازی بسترهای لازم برای مشارکت و کار گروهی میان شهروندان موجب می‌گردد که ارتباطات و تبادل اطلاعات میان افراد بیشتر شده و اعتماد به نفس و روحیه خودباوری به‌عنوان عناصر اصلی سرمایه اجتماعی در جامعه تقویت گردد. در واقع یکی از مهمترین کارکردهای نامحسوس و غیرملموس بسیج تقویت اعتماد عمومی میان اعضای جامعه و در نتیجه انسجام و هماهنگی اجتماعی بیشتر است که از طریق بسترسازی برای کار گروهی و مشارکت مردم در اجرای امور به‌دست می‌آید.

۵. بسترسازی مشارکت عمومی در مقابله با تهدیدات سیاسی

بدون شک امنیت در یک جامعه بدون مشارکت عمومی و حضور فعال مردم تأمین نمی‌شود. فراگیری مردمی بسیج امکان مشارکت مردم در مقابله با تهدیدات سیاسی و اقدامات تخریبی علیه نظام را فراهم می‌کند. این نقش می‌تواند به شیوه‌های زیر اعمال شود:

- مشارکت در جمع‌آوری اطلاعات و کنترل نامحسوس افراد محل نظم و امنیت عمومی،

- بسترسازی مشارکت مردم در قالب نیروهای خودجوش و مردمی در تأمین امنیت شهرها، گشت‌های شبانه،

- بسیج مردم در قالب گردان‌های عاشورا و ارائه آموزش‌های نظامی لازم به آنان به‌منظور بهره‌گیری در مواقع ضروری مانند بحران‌های داخلی و جنگ.

ب) کارکردهای بسیج در مقابله با تهدیدات تُرم اقتصادی

۱. بهره‌گیری از نیروی جوانان در سازندگی کشور

باتوجه به فراغت تعداد زیادی از نوجوانان و جوانان در ایام تابستان، سازماندهی و هدایت این نیروها با هدف بهره‌گیری از توانایی‌ها و مهارت‌های تخصصی در مناطق محروم ضمن تقویت روحیه خودباوری و ایجاد نظام انگیزشی مناسب برای جوانان می‌تواند با رفع محرومیت از مناطق محروم در زمینه‌های آموزشی، اقتصادی، بسترهای اجتماعی گرایش به اعتیاد و فحشا را از بین ببرد. یکی از مهمترین الگوهای دشمنان در تضعیف نظام جمهوری اسلامی، تهی‌سازی افراد درون نظام از ارزش‌ها و باورهای دینی و ملی است. به همین جهت، حضور داوطلبانه نیروهای ماهر، متخصص و متعهد در قالب طرح بسیج سازندگی در مناطق محروم، ضمن تقویت ظرفیت‌های تعاملی جوانان با شرایط اقتصادی و فرهنگی مختلف، می‌تواند در کاهش شکاف‌های طبقاتی، گسترش روحیه همکاری‌جویانه در میان جوانان، تقویت پایبندی به ارزش‌ها و باورهای دینی و ملی، ایجاد حلقه‌های ارتباطی فراگیر میان جوانان و تقویت حس

میهن‌پرستی و افتخار به ایرانی بودن، نقش مؤثری را ایفا کند.

۲. نقش بسیج در اصلاح الگوی مصرف

از مهمترین تهدیدات نُرُم اقتصادی رواج فرهنگ اسراف و استفاده نادرست از منابع و تغییر الگوهای تغذیه‌ای به سمت فرهنگ غربی مانند فست‌فود می‌باشد. به همین جهت اصلاح الگوی مصرف و هدایت ذائقه‌های غذایی به‌ویژه در میان نسل جوان بیش از پیش ضروری است با توجه به نامگذاری امسال به سال اصلاح الگوی مصرف از سوی مقام معظم رهبری و منابع پایان‌پذیر انرژی در کشور، اصلاح الگوی مصرف با هدف مصرف صحیح و عاقلانه منابع کشور، نیازمند عزم ملی و مشارکت دولت، مجلس و مردم است. بسیج به‌عنوان حلقه واسط دولت و مجلس و نهادی فراگیر و گسترده در همه بخش‌های مختلف جامعه، می‌تواند نقش بسزایی در تحقق این هدف ایفا کند. اهم محورهای فعالیتی بسیج عبارتند از:

- فرهنگ‌سازی و ایجاد جریان اجتماعی لازم با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بسیج ادارات، مراکز علمی و محلات برای فرهنگ‌سازی در اصلاح الگوی مصرف.
- ارائه الگوهای صحیح مصرف در زمینه‌های مختلف با برگزاری کلاس‌های آموزشی و توجیهی برای جوانان،
- تقویت انگیزه‌های دینی و معنوی اقشار جامعه به‌عنوان اثربخش‌ترین عامل انگیزه بخشی در صرفه‌جویی و اصلاح الگوی مصرف،
- جایگزین کردن و ارزش دادن به فرهنگ «مصرف بهتر» به جای «مصرف بیشتر» با آموزش تکنیک‌های استفاده حداکثری از منابع و امکانات موجود.

۳. نقش بسیج در تضعیف تأثیرات تحریم‌های اقتصادی

همزمان با آغاز جنگ تحمیلی، سازمان بسیج اداری، کارگری و اصناف کشور در عرصه‌های مورد نیاز آن برهه از تاریخ کشور به صورت خودجوش ایجاد شد و توانست با روحیه تلاش و فعالیت مستمر و از خود گذشتگی، نقش بی‌بدیلی را در کاهش مشکلات اقتصادی و افزایش ظرفیت تولید کارخانجات ایفا نماید. در مقطع فعلی نیز بسیج با سازماندهی و ساماندهی تخصصی، راه‌اندازی کارگاه‌های کوچک کارگری، حمایت از ایده‌های نوآورانه برای خودکفایی در تولید تکنولوژی، محصولات ملی و کاهش وابستگی به غرب می‌تواند در اقتدار نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران نقش تعیین‌کننده خود را ایفا کند. توسعه تفکر بسیج در عرصه‌های مختلف نظام به‌خصوص در شرایط امروز کشور در عرصه‌های اقتصادی و تولید، اقتدار، امنیت، پویایی و استقلال اقتصادی کشور را در پی خواهد داشت. نقش بسیج کارخانه‌ها و کارگری در خودکفایی و خوداتکایی کشور، خدمات بسیجیان در عمران، آبادانی و سازندگی کشور، اجرای طرح‌های جهادی و سازندگی در مناطق محروم، برگزاری کارگاه‌های آموزشی فنی در مناطق محروم، تربیت نیروهای ماهر و متخصص، حمایت مالی از طرح‌های تولیدی و اشتغالزای، نمونه‌های بارزی از خدمات بسیج در سازندگی و توسعه اقتصادی کشور است.

ج) کارکردهای بسیج در مقابله با تهدیدات نُرُم فرهنگی

۱. تقویت فرهنگ و هویت ملی

فرهنگ و هویت ملی یکی از پایه‌های اساسی قوام و پایداری یک جامعه است. هر چه

فرهنگ و هویت ملی یک ملت از انسجام بیشتری برخوردار باشد، آسیب‌پذیری افراد به‌ویژه جوانان در مواجهه با همه‌های فرهنگی و انحرافات اجتماعی کمتر خواهد بود. ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی موجب گردیده تا دشمنان انقلاب اسلامی برای نابودی هویت انقلابی و اسلامی طرح‌های مختلفی مانند «شیخون فرهنگی» و «تهاجم فرهنگی» را طراحی کنند. با پیشرفت فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و بهره‌گیری از ابزارهای رسانه‌ای، این امر در قالب ناتوی فرهنگی پیگیری می‌شود که به فرموده مقام معظم رهبری درصدد هستند تا با استفاده از امکانات زنجیره‌ای متنوع و بسیار گسترده رسانه‌ای، رشته تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی کشورها و ملت‌ها را به‌دست گیرند.

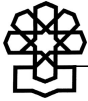
بسیج به‌عنوان یک نهاد بالنده و تأثیرگذار در گسترش فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های زیر در مبارزه با ناتوی فرهنگی و تقویت هویت و فرهنگ ملی برخوردار است:

- شناسایی اهداف، ابزار و شیوه‌های مورد استفاده دشمن در ناتوی فرهنگی و تبیین آن برای جامعه و مسئولان،

- احیا و تقویت روحیه عزت نفس در بین اقشار مختلف جامعه و زدودن احساس خودکم‌بینی،

- باتوجه به تأکید برنامه پنجم توسعه بر هویت اسلامی و انقلابی، بسیج می‌تواند در حفظ هویت اسلامی و انقلابی با برنامه‌ریزی مدون و کار فرهنگی علمی، عمیق و اصولی نقش سازنده‌ای را ایفا کند،

- تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل

بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی.

۲. تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی

بسیج با ویژگی «فراگیری مردمی» و «حضور پیوسته» از ظرفیت‌های بالایی در گسترش روابط شبکه‌ای میان افراد جامعه، تقویت روحیه همکاری‌جویانه، و القای اعتماد به‌نفس و روحیه خودباوری در میان اعضای جامعه برخوردار است. تأکید بسیج بر کار گروهی و امکان تبادل اطلاعات میان اعضای گروه از بروز رفتارهای فرصت‌طلبانه که بسترهای لازم برای ظهور تفرقه و تضعیف انسجام و همبستگی ملی است، جلوگیری می‌کند. عمق نفوذ بسیج حتی در کوچکترین بخش جامعه مانند محلات و کوچه‌ها و فراهم‌سازی بسترهای لازم برای مشارکت و کار گروهی میان شهروندان موجب می‌شود که ارتباطات و تبادل اطلاعات میان افراد بیشتر شده و اعتماد به‌نفس و روحیه خودباوری به‌عنوان عناصر اصلی سرمایه اجتماعی در جامعه تقویت شود. درواقع یکی از مهمترین کارکردهای نامحسوس و غیرملموس بسیج تقویت اعتماد عمومی میان اعضای جامعه و در نتیجه انسجام و هماهنگی اجتماعی بیشتر است که از طریق بسترسازی برای کار گروهی و مشارکت مردم در اجرای امور به‌دست می‌آید.

۳. بسترسازی فرهنگی تولید علم و پاسخ به شبهات

نهضت نرم‌افزاری و تولید علم در جامعه نیازمند وجود بسترهای فرهنگی لازم برای ایجاد فضایی مناسب برای تحقق حرکت عمومی به‌سمت تولید علم است. چند لایه بودن فرهنگ و ضرورت تعریف یک نظام برنامه‌ریزی و سازماندهی شده برای دستیابی به هدف والای تولید علم، ایجاب می‌کند سازمانی در کشور، متولی تولید علم شود که

لایه‌های مختلف جامعه را دربرگیرد و جهش عمومی کشور به سمت نهضت نرم‌افزاری را محقق سازد. بسیج فرهنگی در حوزه‌های مختلفی چون دانشگاه‌ها تحت عنوان بسیج دانشجویی و اساتید، در مدارس با عنوان بسیج دانش‌آموزی و در حوزه‌های علمی وجود دارد. در نتیجه بسیج از این قابلیت برخوردار است که بسترهای فرهنگی لازم را با روحیه تلاش و شجاعت علمی برای تحقق تولید علم و نهضت نرم‌افزاری فراهم کند. در این چارچوب ضروری است بسیج با تدوین سندی راهبردی در مسیر پیشرفت علمی به‌ویژه برای حوزه‌های بسیجی فعال در مراکز علمی و پژوهشی، موجبات تحقق نهضت نرم‌افزاری را فراهم سازد. این سند می‌تواند مشتمل بر محورهای ذیل باشد:

- پاسخ علمی به شبهات، به‌ویژه شبهه افکنی دشمن در آرمان‌ها و ایده‌های انقلاب اسلامی،

- نقد جدی علمی نسبت به بنیان‌های فکری ارائه شده توسط غرب به‌ویژه در حوزه اقتصادی و فرهنگی و ارائه الگویی متناسب با بافت و ارزش‌های دینی حاکم بر جامعه،

- ارائه تسهیلات و حمایت‌های معنوی و مادی از نوآوری‌ها در زمینه‌های مختلف برای ایجاد پویایی بالنده در کشور.

۴. کاهش قدرت اثرگذاری بیگانگان بر نهادهای مدنی داخل کشور

مقابله با براندازی نرم از یک طرف مستلزم آن است که با برنامه‌ریزی مناسب نسبت به کاهش زمینه‌های براندازی نرم اقدام کرد و کانال‌های مناسب جهت اصلاح و دگرگونی مدنی در بخش‌های گوناگون سیستم را تعریف کرد و از طرف دیگر باید با مدیریت مناسب، از ارتباط نامطلوب عناصر جامعه با عوامل بیگانه جلوگیری کرد. در این

چارچوب، بسیج می‌تواند در کاهش قدرت تأثیرگذاری بیگانگان بر نهادهای مدنی و مردم نهاد و بسترهای حضور و فعالیت بیگانگان نقشی مؤثر ایفا کند که عبارتند از:

- حضور و فعالیت افراد بسیجی در نهادهای مدنی و سازمان‌های غیرحکومتی فعال در جامعه،

- تدوین راهبرد تأسیس نهادهای مدنی با هدف بسترسازی فعالیت و مشارکت سالم جوانان در فعالیتهای مدنی،

- برنامه‌ریزی مناسب برای اوقات فراغت جوانان و ایجاد محیطی سالم و مبتنی بر ویژگی‌ها و اعتقادات دینی برای فعالیت جوانان در نهادهای مدنی.

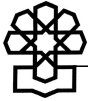
گفتار سوم - چالش‌های فراروی بسیج

ماهیت کارکردی بسیج در تولید امنیت به‌دلیل دو عنصر ضروری «فراگیری مردمی» و «حضور پیوسته» با همه دیگر انواع نیروهای در تعامل با موضوع امنیت، متفاوت است و در نتیجه، کارکردهای متفاوت و منعطفی در طول سه دهه انقلاب داشته است. زمانی که گروهک‌ها و سازمان‌های مسلح و مزل امنیت در دهه اول انقلاب با انجام عملیات‌های مسلحانه در سطح شهرها و روستاها، براندازی نظام جمهوری اسلامی را پیگیری می‌کردند، حضور بسیج نقش مؤثر و سازنده‌ای را در خنثی‌سازی توطئه‌ها ایفا کرد. البته این حضور صرفاً محدود به حضور نظامی و مسلحانه نبود، بلکه طیفی از فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی، امنیتی و اطلاعاتی را نیز دربر می‌گرفت. اما طیف غالب تهدیدات سخت نظامی موجب شده بود تا بسیج حضوری فیزیکی و ملموس در بحران‌های داخلی داشته باشد و بیشتر در جهت ایفای کارکردهای سخت‌افزاری خود حرکت کند.

مسئله اساسی در مقطع فعلی این است که بسیج چه کارکردی می‌تواند در دهه چهارم انقلاب که دهه پیشرفت و عدالت است، ایفا کند، آن هم در شرایطی که تهدیدات متوجه کشور از بُعد نظامی و سخت‌افزاری برخوردار نیست و بیشتر متمرکز بر تهدیدات نرم و بهره‌گیری از ابزارهای رسانه‌ای و فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی جهت کاربست در بافت فرهنگی و اقتصادی جامعه است، آیا بسیج همچنان باید بر حضور نظامی در صحنه تأکید داشته باشد؟ یا اینکه مقتضیات زمانی و ویژگی‌های ماهوی بسیج ایجاب می‌کند که بسیج بیشتر بر بهره‌گیری از قدرت نرم و تدوین راهبردهای فرهنگی درازمدت متمرکز شود و کارکردهای سخت‌افزارانه امنیت را دیگر نهادها برعهده بگیرند؟

مهمترین عامل در مانایی و پویایی بسیج در عصر ارتباطات و تعامل فزاینده جوامع با یکدیگر آن است که شناخت درست و جامعی از تحولات پیش‌رو، آسیب‌پذیری‌ها و جنس تهدیدات و استراتژی‌های متناسب برای مقابله با تهدیدات داشته باشد. برنامه پنجم توسعه که اولویت‌های سیاستگذاری و عملیاتی در بخش‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را مشخص می‌کند، بر به‌کارگیری قدرت نرم و ابزارهای فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ها برای مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی، تقویت هویت ملی جوانان و انسجام اجتماعی تأکید دارد. با توجه به محورهای مورد تأکید در برنامه پنجم توسعه، به‌نظر می‌رسد که بسیج در صورتی می‌تواند بیشترین کارایی و مطلوبیت را داشته باشد که استفاده از قدرت نرم (دستیابی به اهداف از طریق اقناع و ایجاد جاذبه) و ابزارهای رسانه‌ای در اولویت کاری بسیج قرار گیرد. این بدین معنا نیست که بسیج از قابلیت‌های نظامی خود صرف‌نظر کند و صرفاً در جهت کارکردهای نرم‌افزاری حرکت

کند، بلکه مقصود آن است که بسیج در عین حفظ آمادگی نظامی برای مقابله با تهدیدات سخت‌افزارانه داخلی و خارجی، اولویت برنامه‌های خود را به‌کارگیری قدرت نرم و تقویت وجهه اجتماعی خود در میان مردم قرار دهد.

اولویت تقویت جایگاه اجتماعی بسیج، جنس متفاوت تهدیدات در هزاره سوم و تغییر بنیادین در میدان نبرد و کارزار ایجاب می‌کند که نقش‌آفرینی بسیج در بخش‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در دهه چهارم انقلاب باید مبتنی بر حضور هوشمندانه برپایه بهره‌گیری از قدرت نرم و ارائه آموزش‌های لازم به نیروهای بسیج با هدف بهره‌گیری از تکنولوژی‌های بنیادین در فضای مجازی است. بهره‌گیری از قدرت نرم بسیج مستلزم انجام کارهای پژوهشی و تهیه طرحی مدون و بلندمدت برای بهره‌گیری از این قابلیت‌ها در بخش‌های مختلف است. دو مؤلفه و عنصر بنیادین بسیج یعنی گستردگی مردمی و حضور پیوسته از مهمترین ابعاد قدرت نرم بسیج است. گستردگی مردمی بسیج، سازماندهی نیروهای اجتماعی و ایجاد نظام انگیزشی در بین نیروها را تسهیل می‌کند که خود از مهمترین شاخص‌های قدرت نرم به‌شمار می‌آید. حضور پیوسته نیز این امکان را به بسیج می‌دهد که کارکردهای نرم‌افزارانه را در سطح امنیت داخلی به اجرا بگذارد.

در چارچوب برنامه پنجم توسعه و در جهت تقویت جایگاه بسیج برای مقابله با تهدیدات نرم در جهت هم‌افزایی امنیت داخلی و کاهش آسیب‌پذیری‌ها، کارکردهای زیر را می‌توان برای بسیج با تأکید بر کاربست قدرت نرم قائل شد:

۱. کمک به عمق بخشی انقلاب اسلامی و تعمیق ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب در جامعه: مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی، تقویت هویت ملی جوانان، زنده

نگه‌داشتن اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) و پایبندی به ارزش‌های اسلامی و انقلابی که مورد تأکید برنامه پنجم توسعه است، در صورتی محقق می‌شود که پایبندی به هویت و سیرت حقیقی انقلاب که در حکم معنا و روح انقلاب است در بین نخبگان و مردم نهادینه شود. مهمترین نقش بسیج، تلاش برای گسترش و تعمیق بخشی به ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب است. در این چارچوب، بسیج می‌تواند با اجرای «طرح صیانت از هویت و سیرت انقلاب» و تبیین شاخصه‌های اصلی آن به‌ویژه در بین جوانان، از انحراف ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب از معنای اصیل و حقیقی خود و بروز بحران‌های اجتماعی و سیاسی در جامعه جلوگیری کند. نمایندگان مجلس می‌توانند با کمک به تدوین این طرح و تبیین ملزومات و سازوکارهای اجرایی آن و واگذاری عملیاتی کردن آن به بسیج، گام مهمی در جهت پاسداشت از ارزش‌های انقلاب اسلامی بردارند.

۲. طرح تقویت فرهنگ بسیجی در نیروهای نظامی و امنیتی: تقویت فرهنگ بسیجی با شاخصه‌هایی مانند: مردمی بودن، کم‌هزینه بودن، گستردگی و فراگیری، خدمت‌گذاری، ایثار و نوع دوستی، مقاومت و آسیب‌ناپذیری فرهنگی و شجاعت در بین نیروهای نظامی و امنیتی سایر نهادها می‌تواند علاوه بر کاهش آسیب‌پذیری این نیروها در مقابل حمله‌های فرهنگی دشمن، بازدهی و کارآمدی این نیروها در مدیریت بحران‌های داخلی و مقابله با تجاوز نظامی را تقویت کند. گسترش پدافند غیرعامل نظام در مقابل تهدیدات، تحکیم و ارتقاء امنیت پایدار و فراگیر و حضور واقعی نیروهای مردمی در امنیت و دفاع از کشور به‌عنوان محورهای مورد تأکید در برنامه پنجم توسعه در صورتی محقق می‌شود که فرهنگ و روحیه بسیجی در میان اقشار مختلف مردم و نیروهای نظامی و امنیتی تقویت شود. حوادث بعد از انتخابات ریاست جمهوری

به خوبی بیانگر آن است که روحیه و فرهنگ بسیجی در بین نیروهای نظامی و امنیتی سایر ارگان‌ها همچون نیروی انتظامی تقویت نشده است، حال آنکه ورود فرهنگ و روحیه بسیجی در قالب نیروهای انتظامی یا وزارت اطلاعات به خوبی می‌توانست حوادث را مدیریت کند. به‌جای آنکه تلاش شود تا از نیروهای بسیجی در شرایط اضطراری استفاده شود، باید با تدوین طرحی بلندمدت روحیه و فرهنگ بسیجی به‌گونه‌ای در بین نیروهای نظامی و امنیتی تقویت و نهادینه شود که فرهنگ بسیجی نیز وارد کارزار شود.

در همین راستا پیشنهاد می‌شود تا طرحی با هدف گسترش و تعمیق فرهنگ بسیجی در نیروهای نظامی و امنیتی در دستور کار قرار بگیرد. این امر از طریق تقویت پایبندی نیروهای نظامی به ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب از تزلزل و سستی این نیروها در مقابله با بحران‌ها و حوادث داخلی جلوگیری می‌کند و موجب می‌شود تا نشاط و بالندگی بین نیروهای نظامی تقویت شده و موجبات پیشرفت کشور و آسیب‌ناپذیری در مقابل حمله‌های فرهنگی دشمنان را فراهم آورد.

۳. حضور فعال و هوشمندانه نیروهای بسیجی در فضای مجازی: با توجه به انقلاب فناوری اطلاعات و رشد فزاینده استفاده از اینترنت در جامعه، مقابله با حملات سایبر و ناهنجاری‌های اجتماعی و اخلاقی در فضای مجازی نیازمند آن است که بسیج فعالانه و با هوشمندی وارد این حوزه شود. به‌عبارت دیگر، علاوه بر جهاد فکری و عملی در جهان واقعی، بسیج می‌تواند با جهاد مجازی در فضای مجازی، ضمن بهره‌گیری از قابلیت‌های تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی در جهت گسترش فرهنگ بسیجی و نهادینه‌سازی آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب اسلامی، نقش سازنده‌ای را در

مقابله با تهدیدات نظام در فضای مجازی و بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام ایفاء کند.

در همین راستا پیشنهاد می‌شود با تدوین طرحی مقدمات حضور فعال، هوشمندانه و سازنده بسیج در فضای مجازی فراهم شود. طرح مزبور می‌تواند دربرگیرنده مؤلفه‌های زیر باشد:

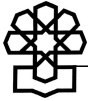
- برنامه‌ریزی برای ارائه آموزش‌های لازم و ارتقاء توانمندی نیروهای بسیج برای بهره‌گیری از اینترنت و امکانات آن،

- بهره‌گیری از قابلیت‌های فضای مجازی با هدف ارائه و تعمیق ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی در بین کاربران اینترنت،

- تلاش برای حضور افراد پایبند به ارزش‌ها و فرهنگ بسیجی در قالب وبلاگ‌سازی و اتاق‌های گفتگو با هدف اشاعه فرهنگ ایثار و شهادت، و ارائه تصویری درست از انقلاب اسلامی،

- شناسایی و سازماندهی افراد بسیجی فعال در فضای مجازی و بهره‌گیری از قابلیت‌های آنان در جهت پاسداشت ارزش‌های انقلاب اسلامی و اشاعه و ترویج فرهنگ بسیجی.

۴. **تقویت تعامل بسیج با رسانه‌ها:** رسانه‌ها به‌عنوان یکی از مهمترین ابزارهای قدرت نرم و فرهنگ‌سازی در جامعه هستند. رسانه‌ها، ابزار فرهنگ‌ساز در جامعه هستند و بسیج نیز یک فرهنگ است. تعامل رسانه و بسیج می‌تواند بسیاری از آسیب‌های متوجه بسیج را خنثی کرده و جایگاه بسیج در بین اقشار مختلف مردم را تقویت کند. علاوه بر این، برنامه پنجم توسعه استفاده از رسانه‌ها برای پیشگیری و مقابله

با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی را مورد تأکید قرار داده است. رسانه‌ها با ارتقای معرفت دینی و اعتقادی مردم نسبت به بسیج، تقویت روحیه ایثار و شهادت‌طلبی در جامعه، رصد فعالیت‌های دشمن علیه بسیج و تلاش برای رفع و مبارزه با فعالیت‌های دشمنان، حفظ و تقویت شأن و منزلت اجتماعی بسیج و بسیجیان با تبیین خدمات آن می‌توانند شرایط عمومی حرکت جامعه به سمت اهداف و ارزش‌های انقلاب اسلامی را فراهم کنند. از طرف دیگر از آنجایی که رسانه‌ها از آمادگی کامل روحی، روانی و عملیاتی برای مقابله با تحرکات دشمنان برخوردار نیستند ورود بسیج به درون رسانه‌ها می‌تواند زمینه‌های لازم آمادگی برای جنگ رسانه‌ای، مقابله و دفاع از حریم نظام اسلامی و صیانت از افکار عمومی و فضای فکری کشور در آنها را تقویت کند.

جمع‌بندی

فلسفه وجودی بسیج دفاع و پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن در برابر تمامی انواع تهدیدات است. بنابراین هنگامی که انقلاب اسلامی با تهدید نرم مواجه می‌شود، وظیفه بسیج دفاع از انقلاب اسلامی در برابر این نوع تهدید است. واگذاری این مأموریت در سازمان سپاه به بسیج به‌خاطر ماهیت بسیج و قابلیت‌های آن می‌باشد. بسیج در واقع یک نیروی استراتژیک و منحصر به‌فردی است که این قابلیت را دارد که متناسب با هر شرایطی سازمان لازم را پیدا کرده و با در اختیار گرفتن سازوکارهای لازم، مأموریت و وظایف محوطه را به‌خوبی انجام دهد. در اندیشه حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری یکی از کارکردهای بسیج در شرایطی که لازم باشد، کارکرد نظامی

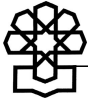

و امنیتی خواهد بود و کارکرد فرهنگی آن با تکیه بر قدرت نرم در واقع می‌تواند به‌عنوان کارکرد اصلی بسیج مورد توجه باشد.

بسیج یک نیروی منحصر به فرد و در واقع نیروی اصلی برای تمامی صحنه‌ها جهت پیشبرد آرمان‌های انقلاب اسلامی و دفاع از جمهوری اسلامی می‌باشد. با توجه به ویژگی‌های خاص بسیج مانند فراگیری مردمی، حضور پیوسته، فرهنگ ایثار و شهادت، در دهه چهارم انقلاب اسلامی که جمهوری اسلامی با تهدیدات نرم دشمنان مواجه است، با تدبیر فرماندهی معظم کل قوا، مأموریت مقابله با تهدیدات نرم به بسیج واگذار شده است.

بنابراین ضروری است که برای استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بالقوه و بالفعل بسیج به‌منزله یک نیروی پایان‌ناپذیر مردمی در راستای مقابله با تهدیدات نرم در دهه چهارم انقلاب اسلامی، راهبردهای دشمنان در تهدید نرم شناسایی و متناسب با آن راهبردهای مقابله تدوین گردد. اگر عمده راهبردهای دشمنان در تهدید نرم را تخریب بنیان‌های فکری و اعتقادی مردم، ایجاد گسل‌های قومی و مذهبی، ایجاد یأس و ناامیدی، سیاه‌نمایی و القای ناکارآمدی نظام دینی، القای حاکمیت دوگانه، تحریک برای نافرمانی مدنی و ترویج اندیشه‌های لیبرالی بدانیم، راهبردهای زیر را می‌توان برای مقابله بسیج با تهدیدات نرم متصور شد:

۱. افشای تهدید نرم، ناتوی فرهنگی و سازوکارها و عوامل آن در سطح جامعه برای تمامی اقشار جامعه،
۲. کمک و تقویت دستگاه‌های فرهنگی، اطلاعاتی و امنیتی برای شناسایی و مقابله با عوامل ناتوی فرهنگی،

۳. تولید محصولات فرهنگی متناسب با نیازهای جامعه، به‌ویژه قشر جوان برای مقابله با تهدید نرم،

۴. تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی،

۵. بسترسازی حضور فعال نیروهای مردمی برای مقابله با اغتشاشات، درگیری‌ها که این امر امکان مدیریت نامحسوس ناآرامی‌ها و شناسایی سریع افراد مخل امنیت را تقویت می‌کند،

۶. با توجه به تأکید برنامه پنجم توسعه بر هویت اسلامی و انقلابی، بسیج می‌تواند در حفظ هویت اسلامی و انقلابی با برنامه‌ریزی مدون و کار فرهنگی علمی، عمیق و اصولی نقش سازنده‌ای را ایفا کند.

منابع و مأخذ

۱. عبدالله‌خانی، علی. رویکردها و طرح‌های آمریکایی درباره ایران، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۶.
۲. میرمحمدی، مهدی و عبدالمحمود محمدیلرد. تهدید نرم علیه جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تیرماه ۱۳۸۶.
۳. گلشن‌پژوه، محمودرضا. انقلاب مخملین، انقلاب لاله‌ای، نگاهی به تحولات اخیر در مناطق خاورمیانه و آسیای مرکزی، تحولات جهان، ش ۳۳، انتشارات ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۴، ص ۴۵.
۴. شاخصه‌های براندازی نرم، گفتگو با مسعود جزایری (معاونت فرهنگی و تبلیغات دفاعی ستاد کل نیروهای مسلح)، در www.ourpresident.ir/news/280html.
5. Joseph S. Nye, Soft Power: the Means to Success in World Poliics, New York: Public Affairs, 2004.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۹۳۷

عنوان گزارش: ۲۲. تقویت جایگاه بسیج در مقابله با تهدیدات نرم

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه دفاعی)

تهیه و تدوین: مرتضی نورمحمدی

ناظر علمی: محمدحسین دیده‌گاه

متقاضی: معاونت پژوهشی

سرپرستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. بسیج

۳. قدرت نرم

۲. تهدیدات نرم

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۸/۱۲